5.

DISSERTATIO

INAUGURALIS

MEDICO PRACTICA

DE

PROGNOSI

IN MORBIS ACUTIS

QUAM ANNUENTE

INCLITA FACULTATE MEDICA

IN

ANTIQUISSIMA ac CELEBERRIMA

UNIVERSITATE VINDOBONENSI.

PRO

DOCTORATUS LAUREA SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS LEGITIME CONSEQUENDIS PUBLICAE DISQUISITIONI SUBMITTIT.

IOANN MICH. de WELTHERN.

SAXO - TRANSYLVANUS,

DISPUTABITUR.

IN

UNIVERSITATIS PALATIO

DIE MENSIS JULII.

MDCCLXXXV.

VIENNAE,

EX TYPOGRAPHIA BAUMEISTERIANA.

PRAEFATIO.

Equidem primarius medicinæ ſcopus eſt, præſentes morbos cognoſcere, et hos cognitos debitis auxiliis debito modo adhibitis tollere; verum hunc ſcopum qui conſiderat tantum, ille ex omni parte officio medici ſe functum eſſe arbitrari non debet-

Præfatum attingens ſcopum plerumque ægrotanti ſatis facit; aſt adſtantibus, notis et amicis hoc plerumque non ſufficit cum iſti haud raro de futuro, quam de præſenti plus ſoliciti ſint, & a medico prognoſin variis inſtantiis extorqueant. An autem ego operæ pretium facturus ſim, ſi aliquid de prognoſi in morbis acutis diſſeram non ſatis ſcio, ſiquidem cum in iſta rei medicæ obſervatione cum antiqui tum novi medici rem abſolviſſe videantur; mea profecto opera vana atque ſupervacua facile videri poterit. Nihilominus ſpero, quod ſi

non nova, tamen memoratu digna ex aliis excerpta hic relaturus ſim. Quanto autem periculo exponantur medici fama & fortuna, ſi falſa præſagiat, id noverunt omnes qui medicam praxim exercent. Nihilominus medico minus malam in partem vertetur, ſi poſtquam funeſtum prædixit eventum, res in meliorem vertatur, quam ſi bona facta prognoſi funeſtus ſequatur eventus. Idcirco ſigna hic potiſſimum referam, quæ malos acutorem exitus prænunciare ſolent. Multum abeſt, quin ea, quæ ſcribo, integræ prognoſeos doctrinæ addiſcendæ ſufficiant. Legendi, relegendi ſunt aphoriſtici libri Hypocratis, & ſæpius imprimis legendus aureus vere liber Proſperi Alpini de vita & morte præſagienda, qui in hac parte princeps ſane auctor eſt, & ab ipſo Boerhavio poſteris valde commendatus.

DE

DE PROGNOSI
in morbis acutis.

Operæ pretium certo eſt, noviſſe illa ſigna quæ docent malos in morbis acutis eventus metuendos eſſe : partim ut omni artis molimine medicus caveat, ne contingat illud, quod jure metuit, partim ut præſagio debito ſuæ caveat famæ, ne ipſius culpa periiſſe credatur æger, qui morbi vehementiæ ſuccumbit; ideo Hyppocrates ſignorum in morbis acutis cognitionem omnibus commendans optime dixit : *nam & eos qui ſervari poſſunt mul-*

to etiam melius ſervare poterit, longe ante ſingula præmedidatus; & eos qui tum obituri mortem, tum evaſuri ſint, ſi prævideerit, prædixeritque, omni prorſus culpa vacabit.

Verum non ſolum medicis utiles & neceſſariæ ſunt prædictiones, ſed etiam ægrotis ſumme neceſſariæ & ſalutares ſunt. Hi enim de periculo vel ſalute prognoſticon audientes, eo magis medici præceptis obediunt, & exinde eo citius & certius priſtinam ſanitatem recuperare ſtudent.

Aſt omnia prævidere & prædicere in morbis hoc opus, hic labor eſt, nec niſi morborum omnium quoad ſubjecta cauſas, modoſque lædendi accurata prorſus indagatione addiſcitur. Monente Hypocrate *morborum acutorum non omnino certæ ſunt prædictiones nec ſanitatis, nec mortis;* hinc medicus obſervato uno vel altero malo ſigno ſtatim non deſperat, neque bono, niſi reliquis circumſtantiis conſentientibus, nimium fidit, ſed ubi contraria & minus evidentia concurrunt, non

niſi

niſi a potioribus concludere debet, & tantum ſub certis conditionibus aliquid certi promittere; nempe, niſi aliud quid contrarii ſupervenerit, ſi reliqua fuerint paria; ſi ægri & adſtantes ſua quoque præſtiterint, & ſic porro.

Omnis morbus acutus ex idea ſua periculum involvit, ſed non omnis æqualiter, majus autem vel minus periculum deſumitur a natura ipſius morbi, a cauſis excitantibus, a ſubjecto, & a Symptomatibus plus minusve gravibus.

A natura morbi.

Cognita morbi natura multum certe juvat in formanda prognoſi; quo enim ex ſua natura gravior eſt morbus, eo plus periculi involvit; hinc periculoſiores ſunt morbi maligni, quam benigni, continui, quam periodici, contagioſi & venenati, quam non contagioſi, putridi, quam inflammatorii & ſic porro modo cætera fuerint paria.

A cauſis excitantibus.

Ipſæ cauſæ excitantes bene conſideratæ morborum effectus etiam manifeſtant, etenim quo cauſæ ſunt graviores, vehementiores, & ſublatu difficiliores, eo majus eſt periculum, & deterior eventus, ideo inflammationes viſcerum abdominalium in morbis acutis provectis a bilis cæterorumque humorum acrimonioſa corruptione oriundæ, ſemper cum majori periculo conjunctæ ſunt, quam eæ, quæ aut a plethora aut ab orgaſmo humorum originem ducunt; ideo etiam morbi a contagiis malignis orti ſemper majus periculum portendunt, eo quod hæc miasmata ſubtiliſſima & valde operoſa quocunque modo in corpus admiſſa ad intimiores usque receſſus penetrant, humoribus intime ſe miſcent, eoque ipſo ſecundum indolem & motum ſuum eosdem inquinant, atque ſic totam ipſarum temperaturam & craſin deſtruunt; quibus accedit, quod omnium venenorum indoles & modus agendi non æque ſemper pateat aut ſi etiam pateat, vis tamen & operatio n mis cita & ſubdola ſit; adeo ut & medicum & ægrum

præ-

præter omnem opinionem ſæpe fallant, & ſtragem ſubitaneam hominum relinquant, uti ex febribus malignis, & peſte ipſa ſatis ſuperque conſtat.

A Subjecto.

De morbi eventu facilius & certius judicare poteſt Medicus, ſi ſubjecti ægrotantis rationem exactam habeat, utpote cujus reſpectu periculum maxime variare neceſſe eſt, in ſubjecto conſideranda veniunt.

1mo. Aetas; periculoſiores enim ſunt febres acutæ in Subjectis ſenilibus quam in aliis; nam in ſenibus cæteris paribus debiliores ſunt vitæ vires; quo autem hæ debiliores ſunt, eo minor Spes eſt fore ut materies morbifica concoquatur, & concocta e corpore eliminetur.

2do. Sexus, in ſexu fæminino, ſi cætera ſint paria, morbi acuti periculoſiores ſunt, quam in maſculino; tum quia fæminæ minus ad morbos acutos prædiſpoſitæ graviorem ſupponunt cauſam, tum

quia in illis vires vitæ debiliores minus ſufficiunt materiæ morbificæ concoquendæ & evacuandæ.

3tio. Temperamentum, in debilibus enim periculoſiores ſunt morbi acuti, quam in robuſtis, in illis enim difficilius materia concoquitur & eliminatur.

4to. Vitæ genus, ægrorum cuſtodes, medici & chirurgi noſocomiales periculoſius ex acutis decumbere obſervantur.

5to. Valetudinis conditio morbum acutum præcedens maximam hic meretur conſiderationem. Cachectici, cacochimici, valetudinarii periculoſiores patiuntur febres acutas, quam antea perfecte ſani; quo enim eſt major humorum degeneratio, & major debilitas virium eo minus materiæ coctio, & critica evacuatio ſperari poſſunt. Venerei ex acutis decumbentes facile pereunt; aſt ſi accedat non raro vi medicatrice febris lex lue curantur.

A Symptomatibus.

Symptoma dicitur omnis ſenſibilis alienatio a Statu ſano in corpore ægroto apparens, modo ea a morbo & cauſa morbi ſit diſtincta. Symptomata in morbis apparentia per ſe numero infinita ad tres referuntur claſſes: videlicet ad actiones læſas, ad retenta & excreta; & ad qualitates ſenſibiles alienatas. Actiones autem corporis humani diſpartiuntur in vitales, animales & naturales.

Ab actionibus vitalibus.

Actiones vitales dicuntur illæ, quibus præſentibus vita adeſt, quibus abſentibus vita abeſt, huc præcipue conſideranda veniunt: Pulſus & reſpiratio.

Pulſus dicitur ille motus cordis & arteriarum conſtrictorius & dilatatorius ab ipſius ſanguinis motu excitatus & ſuſtentatus, quo mediante etiam Sanguis a corde per univerſum corpus diſtribuitur, rurſusque ab eodem perpetuo recipitur.

Li-

cet Hyppocrates de pulſu parum ſollicitus fuiſſe videatur, multa tamen quoad prognifin ex eodem deduci poſſunt, ſed qui de pulſu recte judicare cupit, eum noviſſe oportet, quod varias pulſus patiatur mutationes, quas Galenus diſtinxit in naturales, non naturales, & præternaturales.

Naturales dixit illas, quæ ab ætate, a ſexu, temperie, corporis habitu, animi affectibus, anni tempeſtate & ſimilibus dependent, ſic in viris, cæteris paribus, rarior & vehementior pulſus eſſe ſolet, quam fæminis; infantibus & pueris celerior, quam in aduliis, in ſenibus tardior, in obeſis debilior, quam in gracilibus &c.

Mutationes pulſus non naturales dixit illas, quæ poſt validiora corporis exercitia, poſt longiorem cibi potusque ſpirituoſi aſſumptionem, poſt validius animi pathema obſervantur.

Præternaturales autem mutationes vocavit illas, quæ a cauſis morboſis quibus-

buscunque originem ducunt. Cavendum ſemper, ne mutationes naturales aut non naturales pro præternaturalibus habeantur. Hic ſolummodo ſermo eſt de mutationibus præternaturalibus. Quamdiu pulſus manet naturali ſimilis, non fortis nimium, nec debilis celer vel tardus, nec inæqualis obſervatur, tamdiu circulationem bene ſuccedere, indeque morbis quibuscunque reſiſtendis ſufficere colligimus. Raro enim ſi forte unquam, uti dixit Hyppocrates in morbis acutis, *pulſus bonus urina bona, & æger moritur.* Sed ſi pulſus ſit frequens, debilis inæqualis, aut intermittens malum ſemper exhibet ſignum, & quo debilior, inæqualior, intermittentior, eo pejor eſt prognoſis; denotat enim vires vitæ multum imminutas, adeoque difficilem eſſe coctionem materiæ morboſæ, & ejusdem e corpore expulſionem. Excipe primo plethoram ſummam, & validam partis cujusdam membranoſæ valde ſenſilis inflammationem, in his enim pulſus apparens debilis, poſt venæſectionem inſurgens, non adeo malam ſuppeditat prognoſin. Excipe ſecundo perturbationes criticas, in quibus brevis

vis duratio, & abſentia aliorum malorum ſignorum parum metus relinquunt.

Ad judicium rite prudenterque de de pulſu formandum opus eſt, ut Medicus omnium pulſuum differentias, & gradus probe cognitas, uſuque comprobatas habeat, ſed & in ingreſſu ad infirmum non ſtatim pulſum tangat, ſed allocutione prius amica, & indagatione circumſtantiarum, eundem tranquillum reddat, deinde pulſum non uno, ſed pluribus, pro exigentia rei, locis exploret, digitis modo comprimendo, modo eosdem ſuſpendendo; ex parte ægri in ſuper requiritur, ut ab omni animi pathemate liber ſit, manus in debito ſitu & omni motu alieno liberas ſervet.

A reſpiratione.

Reſpiratio maximam in formanda prognoſi attentionem meretur, etenim ab hujus integritate motus cordis & arterarium, ipſiusque ſanguinis inteſtinus & circularis ſuſtentatur, nec ſine eadem vita continuari poteſt; inſuper ab hac certiora

prog-

prognoſtica deduci poſſunt, quam a pulſu, non enim æque ac pulſus a levioribus cauſis immutatur, hac forte de cauſa Hyppocrates longe plura de reſpiratione, quam de pulſu tradidit ad prognoſis certitudinem facientia. Adeoque in omnibus morbis, præcipue tamen acutis, ubi præ cæteris his prognoſticis opus eſt, reſpiratio libera, & facilis, maximam vim ad ſalutem ægri ſperandam habet; etenim cordis, pulmonum, & reliquorum organorum reſpirationi inſervientium integritatem, conſequenter liberum ſanguinis motum manifeſte oſtendit. Hinc in morbis acutis quamdiu reſpiratio facilis & libera manet, licet plura alia mala adſint Symptomata, minus deſperandum eſt, quam ſi mala ſit reſpiratio, & plura alia adſint Symptomata minus mala.

Reſpiratio difficilis, frequens anheloſa, inæqualis, interciſa, ſublimis, aut ſolo abdominis motu peracta, malum ſuppedidat ſignum; & quo difficilior, frequentior, inæqualior, magis interciſa, eo pejor facienda eſt prognoſis; Denotat enim impeditam pulmonum dilatabilitatem & li-

minus liberum ſanguinis ex corde dextro per pulmones tranſitum, quæ ad vitam ſuſtentandam requiruntur.

Nota tamen ex mala conformatione thoracis in gibboſis, tumore abbominis in gravidis, & ſimilibus cauſis reſpirationem lædi poſſe; quæ læſiones tunc ad prognoſin minus faciunt. Reſpiratio fervida mala eſt; frigida autem eſt lethalis: frigida enim indicat gangrænam pulmonum; fervida vero ſummum ardorem circa vitalia deſignat, hinc magnum periculum portendit.

A functionibus animalibus.

Functiones animales læſæ merentur quoque medici attentionem, ſi is futura in morbis prædicere velit; hinc præcipue conſideranda veniunt: animi affectus, ſenſus externi, & interni, actiones muſculares voluntariæ.

Ab animi affectibus.

Carentia conſuetorum animi affectuum aut conſuetis oppoſitorum præſentia, malum dat ſignum; & quo magis animi affectus a naturalibus recedunt, eo morbus periculoſior pronunciari poteſt. Sic ſi ægri objectis alias adamatis non amplius afficiantur, malum eſt, mala quoque eſt deperdita alias conſueta mentis hilaritas; mala morbi impatientia in homine alias patiente, excipe viros robuſtos alias nunquam ægrotos: hæc enim omnia denotant mutari naturalem ſtatum ſenſorii communis, a quo animi affectus dependent.

A ſenſibus internis.

Equidem ſenſus interni eorumque organa immediate ad vitam conſervandam non faciunt, arcto tamen nexu adeo inter ſe cohærent, ut ſuam inter ſe, uti ſanitatem, ita ægritudinem ſemper communicent, conſequenter etiam teſtentur: hinc in quovis morbo ſenſus internos bene valere & mente conſtare bonum eſt, juxta antiquiſſimum *Hypocratis* effatum,

neque tamen quævis aberratio, vel quodvis delirium ſtatim funeſtum reputandum eſt. Datur enim delirium ex peculiari idioſyncraſia oriundum, qua quidam leviori etiam febre laborantes delirare incipiunt; quod talibus in caſibus metuendum non eſt.

Datur quoque delirium criticum, quod a ſymptomatico dignoſcitur. 1mo. quod fiat coctione prægreſſa, die critico, in ſtatu morbi, 2do. quod diu non duret non ſit continuum, ſed interruptum; 3tio. quod brevi ſequatur critica evacuatio, vel metaſtaſis ad partem ignobilem cum levamine. Tale quidem delirium non eſt malum; ſed delirium cum ſignis contrariis magnum ſemper minatur periculum; periculoſum valde eſt: ſi ægri judicio amiſſo neceſſarios & domeſticos non agnoſcunt, corpus ſine pudore denudant, feſtucas & floccos e ſtragulis colligunt, & rerum alias neceſſariarum obliviſcuntur; tandem nulla ſpes ſupereſt, quando inter hæc neque vident, neque audiunt, extremis liveſcentibus & frigeſcentibus.

A Somno & Vigiliis

In ſpecie ex ſomno & vigiliis prognoſtica concludi poſſunt; ſi ſomnus moderatus & quietus excipit inquietudines, vigilias, deliria & convulſiones, ſemper indicat mentem ad tranquillitatem redire, indeque bene ſperare jubet, ſed ſomnus excedens, comatoſus, malus eſt; indicat enim deficere influxum liquidi nervei in organa ſenſuum & motuum voluntariorum, vel ob obſtructionem, vel ob preſſionem cerebri, vel ob vires vitæ debiles; quacunque ex his cauſis oriatur ſomnus comatoſus malum ſemper eſt ſignum. Sed uti ſomnus ſine modo continuatus; ſic etiam nimiæ vigiliæ malæ ſunt, ut cauſa & ut ſignum; ut cauſa, quia accelerando circulationem humorum, liquidiores diſſipant, remanentes inſpiſſant, & iisdem acrimoniam conciliant; ut ſignum etiam malæ ſunt; indicant enim nimium raptum humorum ad caput; inde metuenda gravia capitis mala præcipue deliria, convulſiones, &c.

A ſenſibus externis.

A ſenſuum externorum valore vel defectu certiora adhuc deduci poſſunt prognoſtica:

Viſus imminutus, obſcuratus, niſi præcedat vel vomitum criticum, vel hæmorrhagiam narium criticam malus eſt. In febre non intermittente, ſi æger neque videat, neque audiat, debilis jam exiſtens mors præ foribus eſt.

Viſus depravatus; ſi igniculi, anguillulæ. &c. obvolitantes videantur, malum eſt ſignum, niſi ſimul adſint ſigna hæmorrhagiæ narium criticæ; notat enim majorem ſanguinis copiam ad caput ferri, hinc futurum delirium phrenitidem, &c.

Viſus auctus, id eſt, intolerantia lucis mala eſt, indicat enim nervos valde tenſos, & raptum humorum nimium ad caput, unde metus delirii, phrænitidis, aut convulſionum, excipe tamen, ſi immineat hæmorrhagia narium critica.

An-

Auditus auctus in acutis malum dat ſignum, denotat enim tenſionem nervorum vel ob ſiccitatem, vel ob inflammationem, vel ob majorem impetum humorum ad caput.

Auditus imminutus, ſurditas in acutis, variis temporibus & ob varias cauſas ſupervenit, & vix ullam certam prognoſin præbet; plerumque tamen, ſi accedit, dum creſcit adhuc morbus, gravioraque fiunt omnia ſymptomata, pravi eſt ominis; ſi vero accidit, quo tempore miteſcere incipiunt pleraque alia, fauſtum exitum præſagit. Bona quandoque ſurditas præcedit hæmorrhagiam narium, aut abſceſſus ad parotides; tinnitus aurium, ſuſurrus, bombus in acutis, niſi præcedant criticam narium hæmorrhagiam, vel parotides, vel abſceſſus pene aures, mala ſunt; indicant enim auctum humorum motum ad ſuperiora, hinc delirium, phrænitidem, & cætera gravia capitis mala portendunt.

Olfactus imminutus vel abolitus in acutis malus eſt, denotat enim organi ol-

factorii ſiccitatem ab humorum immeabilitate ortam.

Olfactus depravatus, quo æger fœtorem putridum percipit, quo cibi & potus & medicamenta ægro apparent putrida morbo provecto, ſignum eſt lethale; indicat enim totam maſſam humorum corruptam & putrilaginoſam, quam corrigere impoſſibile eſt. Dictum eſt morbo provecto; etenim perceptus fœtor putridus in initio morbi oritur plerumque a ſaburra; & tunc tam malum non eſt ſignum.

Guſtus abolitus vel imminutus cum linguæ oriſque ariditate malus eſt: denotat enim pariter ſiccitatem organi a magno & notabili humorum lentore oriundam.

Guſtus depravatus in initio morbi plerumque a ſaburra pendet, hinc adeo malum non eſt ſignum, aſt in morbo provecto ſapor putridus a corrupta tota humorum maſſa lethale etiam eſt ſignum. Stupor ſeu tactus imminutus malum eſt ſignum; indicat enim vel ſtaſin humorum in capite fieri, vel factam eſſe, aut vires vitales mul-

tum

tum eſſe imminutas; primum dignoſcitur ex cæteris ſignis conjunctis encephali affecti, ſecundum noſcitur maxime ex debilitate pulſus.

Ab Actionibus voluntariis.

Hæ etiam in formanda prognoſi ſuam conferunt ſymbolam; huc conſideranda veniunt: Laſſitudo, debilitas muſcularis, tremor, convulſis, jactitatio decubitus. Magna laſſitudo & debilitas in principio acutorum, ut plurimum putridi vel maligni morbi eſt indicium; indicat enim deficere influxum liquidi nervei in muſculos, vel ob immeabilitatem humorum, vel ob affectum preſſumque cerebrum, vel ob vires cordis debilitatas; excipe tamen debilitatem ſpuriam 1mo. a ſaburra turgente, 2do. a plethora ſumma, 3tio. ab inflammatione gravi viſceris cujusdam nobilis.

Tremor, quo validior eſt in initio morbi, eo gravior prædicitur morbus; denotat enim graviorem morbi cauſam adeoque morbum cauſæ proportionatum; tremor in decurſu febrium putridarum &

malignarum malus eſt: indicat enim vel congeſtionem humorum in capite vel acre rodens, vel magnam morbi malignitatem.

Tremores cum magna virium debilitate peſſimi.

Tremores cum delirio vix non lethales; monet enim *Hypocrates*: qui mente aberrantem, ſuperveniente tremore, certo moriturum affirmat, non fallitur.

Convulſiones in acutis ſemper ſunt periculoſæ, hæ enim graviter affectum encephalum denotant; excipe tamen convulſiones variolarum, morbillorum, & aliorum exanthematum eruptionem præcedentes, ſi nulla alia mala ſymptomata has concomitentur, hæ enim non adeo pericoloſæ ſunt; quin imo ex his variolarum benignitatem prædixit *Sydenhamus*; periculoſiores ſunt convulſiones in decurſu morbi, quam in initio, ratio hujus eſt, quia in initio oriri ſolent vel a plethora, vel a rarefactione humorum, vel a ſaburra irritante, quibus cauſis facile medela adfertur. Aſt in decurſu morbi oriri ſolent a

ſtaſi

ſtaſi humorum in capite, cui tam facilis non ſit medela. Periculoſiores ſunt convulſiones ceteris paribus in adultis quam in infantibus, periculoſiſſimæ ſunt in ſenibus; adulti enim & ſenes minus ſunt irritabiles, adeoque minus prædiſpoſiti ad convulſiones, hinc graviorem in his ſupponunt cauſam, ob eandem rationem minus periculoſæ ſunt in hyſtericis & hypochondriacis, quam in robuſtis. Convulſiones a capite incipientes cæteris paribus pejores ſunt. v. g. dum muſculi capitis, faciei, colli primo convelluntur, malum eſt indicium: denotant enim cauſam in encephalo hærere, & cerebrum graviter affectum eſſe. Si poſt urinam craſſam prius emiſſam mox aquoſa & pellucida ſuccedat, & convulſio ſuperveniat, peſſima eſt: denotat enim retineri in corpore ſalia & olea acriora calore febris reddita, & nocere hæc præſertim encephalo; hinc diſcrimen eſt, ne tenera encephali vaſa deſtruantur, hisque deſtructis neceſſario mors inferatur. Peſſimæ ſunt & fere lethales, quæ fiunt cum perpetuo delirio, denotant enim cerebrum affectum & continuo irritatum, hinc ſummum periculum; eo pejores ſunt

convulſiones, quo plura ſimul adſunt alia prava ſymptomata.

Subſultus tendinum, qui convulſivus ſunt motus, adeo damnati a multis medicis, ſæpe tamen, in variis morbis acutis, quorum felix eſt exitus, a primo initio, ad convaleſcentiam usque obſervantur; hinc malum quidem ſunt ſignum & encephali irritationem denotant, attamen tan. quam ſignum lethale non nimis ſunt reformidandi.

A Decubitu.

Porro quoque ex ipſo decubitu ægrorum aliquid de futuris præſagire poſſumus; hinc enim ſi naturali quam maxime ſimilis fuerit, morbum mitiorem, cui ſuperando corpus minus gravatum ſufficere poterit ſignificat; ſed malus eſt, qui ſanorum decubitui ſimilis non eſt, eſt eo pejor, quo magis ab eo abludit. *Hypocrates* optimum dixit decubitum in alterutrum latus, & manus, cervicem, crura modice inflexa, & omne corpus molliter diſpoſitum, ita enim plerique homines cubare ſo-

ſolent. Talis decubitus validum adhuc muſculorum robur adeſſe denotat, hinc functiones, a quibus id dependet adhuc admodum illæſas ſupponit. Decubitus ſupinus extenſis pedibus & brachiis malus eſt, denotat enim tantas non eſſe vires muſculares, ut ad alterutrum latus decumbere poſſit; excipe tamen, ſi æger in ſanitate ſic decumbere aſſueverit. Malus eſt decubitus ſupinus, ſi æger manus, pedes, pudenda denudat; indicat enim delirium vel magnas anxietates, a quibus multum metuendum eſt; excipe, ſi æger multum caleat, tunc tantum non minatur periculum. Peſſimus eſt & fere lethalis decubitus ſupinus, ſi æger ad pedes delabitur, notat enim languorem ingentem, & muſculos reſolutos eſſe. Si caput ita poſtrorſum reclinetur, ut totum collum appareat, vel ita antrorſum flectatur, ut mentum pectus contingat, peſſimum quoque eſt ſignum; denotat enim muſculorum caput ſuſtentantium reſolutionem, eſtque proximum hoc mortis indicium.

Ab aliis quibusdam motibus.

Linguæ porrectio impoſſibilis eſt vix non lethalis: denotat enim reſolutionem muſculorum motui linguæ inſervientium, adeoque originem, a qua nervi linguæ motorii oriuntur, graviter eſſe affectam.

Motus manuum ludentes, floccos carpentes, muſcas captantes, lintea convolventes peſſimi ſunt ominis! notant enim cerebrum graviter affici, & metuenda deliria, phrenitides, convulſiones.

Huc notandum venit ſymptoma, quo ægri tactum quaſi refugiunt, quod ſolus fere notavit *Hypocrates*, & male habere monuit. In talibus ægris, dum medicus digitos carpo admovet, pulſum exploraturus, manus ſubito reſilit, ſi rogentur, quare manum retrahant, dicunt ſe hoc neſcire; idem contingit, ſi medicus linguam attingat, lethale plerumque eſt hoc ſymptoma; videtur tunc in ſenſorio communi tanta irritabilitas eſſe, ut a leviſſima etiam nervorum mutatione totum turbetur corpus, unde brevi convulſiones metuendæ ſunt.

A functionibus naturalibus.

Hæ pariter medici prognoſticantis attentionem merentur, præcipuæ autem hic conſiderandæ ſunt; appetitus, ſitis, deglutitio.

Ab Appetitu.

Bona eſt in omni morbo ſalutis nota ſi æger cibum potumque moderate appetat, & ad ea, quæ eorum loco offeruntur, bene ſe habeat; ſiquidem his ſubſidiis vires conſervantur, ut morbi cujuscunque vehementiæ magis reſiſtere queant,

Aſt appetitus prorſus proſtratus malus eſt, ut ſignum, & ut cauſa; ut ſignum, quia indicat functiones naturales multum eſſe leſas; ut cauſa, quia ſi deperdita non reſtituantur, vires debilitatæ non ſufficiunt materiæ concoquendæ & eliminandæ. hinc natura ſuccumbère debebit, minus tamen periculum inde eſt in acutorum initio, quam in augmento, nam in initio plerumque appetitus proſtratio a ſaburra dependet, quæ cauſa facile auferri poteſt.

Peſ-

Peſſimum eſt, ſi ægri omnem cibum averſentur, præcipue ſi hoc fiat ex delirio, vel ex corruptione putrilaginoſa humorum.

Appetitus magnus ſubito poſt magnam inappetentiam ortus mortem brevi ſecuturam indicat.

Deletus in convaleſcentibus appetitus malus eſt ut cauſa, & ut ſignum; ut cauſa, quia virium deperditarum reſtitutionem impedit.

Ut ſignum, quia denotat vel ſaburram adeſſe, vel viſcera digeſtionis debilia vel menſtrua digeſtioni inſervientia quantitate vel qualitate peccare; hinc recidivæ metum.

Subitus appetitus in inſolita in morbis acutis plerumque boni eſt ominis, hinc quæ ægri ſummo cum deſiderio appetunt, concedenda, niſi certam inde prævideas perniciem.

A Siti.

Sitis nullo potu explebilis, exitialis eſt, indicat enim vel magnam humorum immeabilitatem, vel magnam eorundem acrimoniam.

In febribus non intermittentibus, ſi externa frigeant, & ſitis detineat ægros, mortiferum eſt, ut jam monuit *Hypocrates*; nulla ſitis, præſente tamen hujus cauſa, peſſima eſt, indicat enim vel delirium adeſſe, vel ſenſibilitatem adeptam, adeoque multum pati encephalon.

A Deglutitione.

Deglutitio ſonora, in qua ingeſta, quaſi ab alto in ventriculum delabi audiuntur, peſſima eſt; & pauci præſente hoc ſymptomate evadunt. Deglutitio impoſſibilis, absque manifeſto faucium & œſophagi vitio apparente lethalis eſt: notat enim muſculorum deglutitioni inſervientium paralyſim, & plerumque depoſitionem inauferibilem ad caput factam eſſe.

Ab

Ab excretis & retentis.

Excreta & retenta medico circa prognoſin formandam multa conſideranda ſuppeditant; præcipue alvus, urina, ſudor, hæmorrhagiæ.

Ab alvi dejectione.

Qui ex alvi dejectionibus aliquid concludere contendit, is reſpectum habere debet cauſarum, morborumque complicatorum, nec non excretorum ipſorum, quæ, ſi critici fiunt, & cauſam morbi tollunt, vel ſolum imminuunt, in bonis naturæ habendæ ſunt, & contrà: hinc dejectiones ſeroſæ, viſcoſæ vel bilioſæ, in affectibus ab ejusmodi impuritatibus oriundis liberant; neque cruentæ hypochondriacis & cachecticis ſemper nocent, modo reliqua conſentiant. Sed nimis aquoſæ, ſeroſæ, ſpumoſæ, putridæ & fœtidæ, in miliaribus, petechiis, nec non in phthiſicis, & viribus alias exhauſtis cauſam malorum iſtorum tollere nequeunt, viresque eo magis deſtruunt, indeque communiter triſtem eventum præſagiunt; quemad-

admodum etiam illæ dejectiones, quæ præter ſenſum rationemque ſubito & confertim fiunt in languidis, ſenſuum jam abolitionem, adeoque perniciem oſtendunt. Lex eſt univerſalis ab *Hypocrate* jam cognita, illas juvare evacuationes, quas bene ferunt ægri, ſi poſt ſingulas dejectiones melius ſe habeat æger, ſi molleſcit abdomen, rarior fit pulſus, inſurgunt vires, ſedatur ſitis, quietior eſt ſomnus, tunc licet valde copioſæ dejectiones, nunquam timendum eſt, & omnia fauſta ſperanda ſunt.

Diarrhæa in morbo provecto, cum meteoriſmo lethalis eſt; denotat enim inſanabilem inteſtinorum gangrænam.

Ab Urina.

Imperitus & infelix reputatur medicus, qui multa ex urinis habita præſagia diſcernere & dijudicare non poteſt; & hoc non ſine omni ratione; etenim licet ineptum & abſurdum ſit, cum medicaſtris quosvis morbos, nullo modo cum ſanguine, vel urina communicantes, & quod eo magis abſurdum, cauſas extrinſecas, æta-

tes, ſexus, aliaque hariolare velle; propterea tamen nihil impedit, quominus ſanguinis, utpote ex quo lotium illud immediate ſecernitur, & multo magis viarum, per quas tranſire idem lotium debet, ſanitas & morbi exinde dijudicare poſſint & debeant; ſed antequam medicus de urinis judicium ferat, aut ferre poſſit, varias circumſtantias probe perſpectas habere debet, quæ urinarum conditionem etiam in ſtatu ſano mutant, videlicet: ætatem, ſexum, vitæ genus, tempus decubitus, medicamenta adhibita, tempus & modum excretionis. Hæ enim omnes circumſtantiæ, eum, qui has ignorat, in errorem facile deducere poſſunt.

Ab Urinæ Subſtantia.

Qui perpenſis probe hisce circumſtantiis accurate urinarum ſubſtantiam, ſeu conſiſtentiam, quantitatem, colorem, & contenta contemplatur, is non pauca ſalutis æque ac mortis prognoſtica deducere poterit, & quidem ratione conſiſtentiæ: Urinæ craſſæ, denſæ & fæculentæ, cujuscunque coloris, in morborum augmen-

tis

tis & decrementis copiam quidem ſalium, & impuritatum in corpore, aſt eorum ſeceſſum ſimul, adeoque nihil periculoſi, quin potius ſalutem præſagiunt, modo reliqua conſentiant. Ex ea ratione urinæ primum tenues, deinde per ſe, aut poſt adhibita remedia craſſiores redditæ, in febribus tam intermittentibus, quam continuis, nec non malo hypochondriaco, ictero, ſcorbuto, calculo, arthritide, affectionibus ſoporoſis, aliisque ſemper bonum eventum præſagiunt.

Contrariæ vero malum, nempe tenues albæ, vel rubicundæ, a corporibus ejusmodi morboſis cacochimicis, ſi redduntur, docent ſalia & olea acria retineri, indeque, niſi in craſſiores mutentur, in omnibus morbis acutis ingens periculum, imo cum aliis malis ſignis mortem prædicunt; inde enim metuendæ ſunt depoſitiones ad caput, unde deliria, phrenitides, convulſiones, &c. plurima hanc in rem prognoſtica ab *Hypocrat.* & *Galeno* collecta habentur.

A Quantitate.

Urinæ quantitas duplici modo peccare poteſt, nempe exceſſu & defectu. Naturalis urinæ quantitas minor quodammodo eſſe debet, quam quantitas ingeſtorum liquidorum; horum enim quædam partes in corporis nutrimentum faceſcunt, quædam per alias vias, diarrhœa, ſudore, tranſpiratione vel ſalivatione diſſipantur, ideo ſi copia urinæ, quantitatem liquidorum ingeſtorum longe ſuperet, quantitas excedens dicitur. Hæc poſt urinæ ſuppreſſionem in hydropicis, nephriticis, morbi ſolutionem, & ſalutem promittit. In morbis autem aliis in corporibus alias tenerioribus, viribus exhauſtis, ſiccis, hecticis, phthiſicis mali ſemper eſt ominis, & ſemper nocet, niſi forte aucta urinæ excretio aliam imminutam excretionem compenſet. Sed præter naturam deficiens, aut plane ſuppreſſa urina ſerum illud in viis ſuis a calculis, carunculis, vel aliis obſtaculis intercipi, aut ad alia loca decumbere monſtrat, quod utrumque malum. In acutis vero aliisque præcipitibus malis interceptiones tales cum aliis ſignis funeſtis convulſiones interiores,

apoplexiam, vel mortem afferre ſignificant, monente jam *Hypocrate*.

A Colore.

Color naturalis urinæ eſt ſubaureus vel citrinus cum ſubſtantia ſeu conſiſtentia mediocri & ſedimento albo & levi, talis in hominibus ſanis deprehenditur, & debitam humorum elaborationem, debitamque craſin indicat. Aſt quo magis a naturali hoc colore urinæ recedunt, abſque aliis cauſis manifeſtis, & in morbis alias magnis, acutis, & periculoſis, eo minus ſalutarem eventum ſperare licet, niſi criicæ excernantur, & meliores paulo poſt ſequantur. Urina pallida, tenuis, aquoſa, mala eſt, niſi ſit urina potus: deſignat enim talis urina, retineri in corpore illa, quæ per has vias naturaliter de corpore evacuantur; olea nempe & ſalia ſanguinis acriora reddita magis adhuc nocitura, quia in morbis acutis omnia citius in corruptelam vergunt, quam in ſanitate. Obſervatur & talis urina quandoque, dum ſanguis inflammatoria denſitate immeabilis redditus, aquæ quantumvis copioſæ ingeſtæ,

miſcelam reſpuit; unde potus aſſumptus ſtatim per urinæ vias elabitur; hinc patet ratio illius aſſerti *Hypocratici:* mala eſt quoque (urina) quæ poſt potum cito mingitur, maxime in pleuriticis & peripnevmonicis. Merito ergo damnavit *Hypocrates* urinas albas & tenues, tanquam admodum vitioſas. & in phreniticis maxime tales urinas apparere dixit. *Galenus* aſſerit ſe nullum phreniticum ſanatum vidiſſe, qui talem urinam emiſiſſet, in alio loco dicit: ſi in ardente febre tenuis & alba urina appareat, deſignat phrenitidem, ſi vero jam adeſt phrenitis, prædicimus mortem. Si poſt urinam craſſam prius emiſſam, mox aquoſa, pellucida exit, dein convulſio fit, peſſima eſt: notante *Boerhavio.*

Urina rubicunda in febribus auctam valde circulationem, & validum attritum fluidorum & ſolidorum inter ſe, etſi absque febribus tales, imprimis craſſæ redduntur, ut ſæpe fit in ſcorbuticis & hydropicis, viſcerum depurantium labem & corruptionem in receſſu habent, nec periculo carent.

Uri-

Urina in acutis rubicunda & turbida, ſeu quæ poſt emiſſionem cito præcipitatur, & clareſcit, propter facilem ſeceſſum impuritatum, ſemper meliorem eventum & breviorem liberationem teſtatur, quam rubicunda & tenuis, flammea, ſanguinea. quæ, ſi in ſtatu, & ſummo gradu febrium acutarum cum aliis malis ſignis perdurat, mortis quoque imminentis notam exhibet. Omnium tamen peſſimæ ſunt urinæ liveſcentes & nigricantes in morbis acutis & chronicis, ob ingentem humorum degenerationem & corruptionem; quæ exinde patet, niſi forte criticæ, aut ob cauſam quondam extrinſecam, uſum nempe martialium & ſimilium tales fiant,

Urinæ nigræ tenues & paucæ in febribus acutis lethales ſunt monente jam *Hypocrate*,

A Contentis.

Contenta urinæ certe multum quoque conducunt ad dignoſcendam organorum ſecretoriorum & ſanguinis conditionem,

nem, a qua ſalus ſperari, aut fatalis eventus metui poteſt.

Urina mucoſa, craſſa, cruditates viſcidas, aut ſaburras acidas indicare ſolet; ſabuloſa ſive cretacea, ſive laterina copiam excrementorum ſalinorum & terreorum denotat. Sanguinolenta & purulenta eroſionem vaſorum in viis urinariis prodit, quæ viſa, prout magis vel minus excedunt, & cum morbi magnitudine, ægrique viribus prudenter conferuntur, medicum omnino de eventu quoque fideliter monere ſolent; ita urinam cruentam in laterum doloribus, id eſt, pleuritide & peripneumonia, nec non variolis, morbillis, petechiis, peſte, aliisque acutis ut plurimum lethale ſignum dare *Hypocratis* & communis medicorum experientia teſtatur; prodit enim ingentem acrimoniam & diſſolutionem ſanguinis, quæ nonniſi cum ſummo vitæ periculo conjuncta.

A Sudore.

Sudoris modus, quantitas, qualitas, ſi conſiderantur, multa ad prognoſin for-

man-

mandam ſuppeditant: nam omnis ſudor in febribus acutis bonus eſt, & plerumque ſudor in initio morbi malus eſt, niſi ſit in morbis a ſuppreſſa tranſpiratione, aut abundantia ſeri in ſanguine. Salutaris habetur is, qui contingit coctione prægreſſa, die critico, morbo & viribus ægri proportionatus, tepidus, non ſolum in extremitatibus, ſed univerſo corpore, & cum levamine erumpit, id jam notaverat *Hypocrates*, ait enim; ſudores in omnibus morbis acutis optimi ſunt, quum & diebus criticis fiunt, & febrim prorſus auferunt. Boni quoque, qui toto corpore manant, & faciunt, ut homo facilius ferat morbum, qui vero nihil horum fecerint, non utiles. Sed ſudor frigidus, interruptus, paucus vel largus in extremitatibus vel circa caput tantum & faciem & cervicem, multum ſemper timendus eſt; etenim in morbis acutis gravioribus, ſi ſimul concurrant alia mala ſigna, mortem, in mitioribus autem mali longitudinem *Hypocrati* jam prænunciabat, quandoque ſudor univerſalis, tepidus, ſed nimius, & continuus. cum repentina virium imbecillitate dimanans in morbis acutis, ob impetuo-

ſam ſanguinis reſolutionem, præſentaneum vitæ periculum habet.

Ab Hæmorrhagiis.

Hæmorrhagia pariter a tempore, quantitate, qualitate & loco eruptionis hic æſtimandæ veniunt, conſideratis etiam ſimul natura morbi, ægri temperamento, conſvetudine, aliisque. Siquidem hæmorrhagiæ in plethoricis, ſanguineis; calidis, vini potatoribus, & ſimilibus non ſolum vere, ſed etiam aliis temporibus, a natura per nares, vel alia loca apta excitatæ, nec nimis largæ, nec nimis parcæ, a multis morbis præſervant, & ex his cauſis ægrotantes quoque liberant.

Aſt hæmorrhagiæ nimiæ, citra illas cauſas, & indicantia, inconvenienti tempore, modo & loco ortæ ſemper exitium portendunt, brevius vel tardius, prout morbus magis vel minus urget, & vires corporis reſiſtere valent. Sic ſæpe lethale eſt ſanguinis ſputum in acutis, lethalior autem ſanguinis mictus, deſignant enim tantum eſſe ſanguinis impetum ut vaſa rum-

rumpat, vel ſalia & olea adeo acria eſſe ut vaſa erodantur, aquacunque ex his cauſis hæmorrhagiæ in his locis oriantur, funeſtum ſemper præſagiunt eventum: unde etiam & mictum cruentum & violentam ſanguinis e pulmonibus eruptionem pro certiſſimis mortis ſignis habuit in variolis *Sydenhamus*, fateturque ſe nulla methodo has hæmorrhagias compeſcere potuiſſe.

Neque hæmorrhagiæ nimis parcæ & per ſtillicidium ſolum factæ quidquam prodeſſe poſſunt, potius ſanguinis immeabilitatem, ſtagnationem viriumque imbecilitatem, & in acutis infallibile exitium portendunt. Si adeſt ſitis, & ſi ſedatur poſt hæmorrhagiam optimum eſt ſignum, inde enim demonſtratur hæmorrhagiam fuiſſe vere criticam, quod in ſe ipſo verum invenit *Proſper alpinus*.

A qualitatibus Senſibilibus alienatis.

A Facie.

Quamvis facies citra morbos, a variis admodum cauſis extraneis quoad fifiguram, colorem, aliasque qualitates toto die immutetur in hominibus, & e contra-

trario in morbis chronicis, ubi ob viſcerum obſtructiones & corruptiones, mors ſæpe in propinquo eſt, facies nihilominus a colore naturali non adeo recedit, imo magis rubeſcit. Aliter tamen res ſe habet in febribus acutis, ubi facies etiam rubicunda, ſi cum anxietate præcordiorum, difficultate ſpirandi, vigiliis, aliisque gravioribus Symptomatibus conjungitur, internas inflammationes & phrænitidem lethalem portendit; præcipue ſi vultus torvus & ſuperciliofus accedit; niſi forte criſis mox ſuperveniens per hæmorrhagiam, diarrhæam, abſceſſus pone aures vel ſimiles, eam ſolvat. Peſſima vero in morbis acutis eſt facies Hyppocratica, ubi nimirum ut ipſe ſcribit *Hyppocrates*, naſus acutus oculi cavi, tempora collapſa, aures frigidæ & contractæ, lobi auricularum diſtorti, cutis circa frontem rigida, contracta & arida, & color totius faciei ſuppallidus, niger etiam & lividus aut plumbeus; ubi demum color totius faciei nimium a naturali ſubito recedit, tempora collabuntur, frons areſcit, nares, auresque frigidæ contrahuntur, & oculi in cavo ſubſident: ex his enim omnibus motus

ſan-

ſanguinis, & reliquorum humorum ſenſim deficere; viresque omnes vitales collabi, manifeſte colligitur. In reconvaleſcentia ſi ſupereſt faciei languor, ſi oculi nitorem, cutis colorem & mollitiem non recuperent, metus eſt ne imperfecta ſit curatio, & aliquod ſubſit adhuc vitium, & *Hyppocrates* tanti fecerat faciei in Spectionem, quam multi faciunt quoque omnes Medici, ut jam ſcripſerit, inquirendum autem hac ratione in acutis morbis, primum in faciem ægrotantis, utrum ſimilis ſit benevalentium faciei, aut ſibi ipſi, ſic enim eſſet optima, quæ autem contraria eſt eadem & difficillima. Non ſine ratione ergo juſſit. *Celſus*: ut Medicus neque in tenebris, neque a Capite ægri reſideat, ſed illuſtri loco adverſus eum, ut omnes notas ex vultu quoque cubantis perſpiciat.

Ab Oculis.

Oculi plurima & certiſſima ſigna dare ſolent in morbis: nec mirum cum & in ſanis animi affectus varios in oculis obſervare liceat, & prima ingruentium mor-

borum indicia ſæpe in oculis appareant. In debilibus, poſt morbos prægreſſos hominibus primum renaſcentium virium indicium major oculorum vigor dare ſolet: unde non ſine ratione dixit *Hyppocrates* · oculi ut valent, ita totum corpus'; quoniam non niſi puriſſimo & optimo ſanguinis ſucco nutriuntur, & in nitore ſuo conſervantur, quo ergo gravius læditur & turbatur ejus maſſa, eo quoque magis oculos affligi, & a Splendore ſuo remittere neceſſe eſt, ſed tamen ante omnia indagandum, an mutationes in acutis a morbo iſto, quo decumbit æger, an vero ex aliis cauſis accidentalibus externis vel internis pendeant, nam non hoc, ſed illo tantum caſu aliquid certi ad prognoſticum monſtrare poſſunt.

Oculi rubri, ſcintillantes, caliginoſi, nimis protuberantes, eorum diſtractio involuntaria, ferocia; palpebrarum quoque contractio, vel dilatatio, lacrymarum fluxus involuntarius, aliaque ejusmodi inſolita Symptomata, ex febre acutâ orta, niſi prægreſſis pepaſmi ſignis & inſtante critica narium hæmorrhagia, aut depoſitione

tione ad parotides, aut alia criſi contingunt, ſemper periculoſiſſimum ægri ſtatum, videlicet, delirium, convulſiones & mortem ipſam præſagiunt, quo ſenſu intelligenda ſunt illa *Hyppocratis* prognoſtica quicunque in febre continua muti jacent, clauſis oculis, ſubinde conniventibus, ſiquidem e naribus ſanguis effluxerit; vomuerint, atque ex eo loquantur, & ad ſe ipſos redeant, ſervantur, quodſi nihil horum acciderit, in difficilem reſpirationem redacti brevi moriuntur.

Si oculi lucem effugiunt, aut prævertuntur, aut alter altero minor ſit, aut candidam rubedinem habeant, vel lividas aut nigras venulas, aut ſublimes tumidive, vel cavi admodum fuerint, vel obtuti ſquallidi & ſine ſplendore; hæc omnia mala eſſe, & exitioſa cenſendum.

Oculi feroces horridi & audaces delirantium ac phreniticorum proprii, plerumque convulſionem accerſent, aut mortem cum aliis ſignis malis. In febribus acutis oculorum perverſiones ſemper ma-

læ.

læ. In febre non intermittente ſi labrum, vel palpebra, vel ſupercilium, vel oculus, vel naſus pervertatur, vel non videat, non audiat, ægro jam debili exiſtente, quidquid horum evenerit, mors proxima eſt.

Admodum lethale ſignum eſſe monuit *Hyppocrates*, ſi per ſomnos palbebris non commiſſis, aliquid ex albo ſubappareat, neque ex diarrhæa, aut purgantis potione hoc factum fuerit; neque æger hoc modo dormire ſolitus ſit, excipe etiam hic ſi lux vivida directe in faciem ægrotantis incidat.

Oculi ſicci, ſquallidi, pulverulenti, luctuoſiſſimam inſtantis jam mortis imaginem exhibent. Contra vero pro optimo ſigno habuit *Hyppocrates* oculorum nitorem in morbis, unde dixit: oculorum puritas & alba illorum ex nigris vel lividis pura fieri, criticum. Si igitur cito depurentur (oculi) celerem criſim ſignificat; ſi tarde tardiorem. Cum ergo tam utilia ex oculis deduci poſſint prognoſtica, pa-

tet

tet eos magna cum attentione a medico eſſe coofiderandos.

Ex Lacrymis.

Si ægri manifeſtam ob cauſam lacrymas fundant, v. g. audito mortis periculo, vel dum charas vident proles &c. bonum plerumque eſt ſignum, cum ſolitis tunc moveantur animi affectibus. Verum ſi absque cauſa oculi lacrymis madent, malum eſt; unde *Hyppocrates* in acutis male habentibus ægris, volutarias lacrymas bonas dixit, involutarias vero malas. Unicum tamen excipe caſum ab *Hyppocrate* jam exceptum, in quo lacrymæ involuntariæ futuræ criſeos, per hæmorrhagiam narium, ſignum dant; ſi nempe tales lacrymas alia peſſima ſigna non comitentur, ita enim habet *Hyppocrates*: quibus in febribus acutis, maxime in ardentibus, invitæ affluunt lacrymæ, illis ſanguinis e naribus profluvium exſpectandum eſt, ſi & reliqua pernicioſa non habuerint; male enim habentibus non hæmorrhagiam, ſed mortem portendunt. Quandoque etiam accidit, ut ægri vultus

mærorem exprimat, interdum cum lacrymis interdum ſine iis, licet nondum tamen oculi adeo ſqualidi appareant: ſi rogetur triſtitiæ cauſa, negat ſe triſtem eſſe.

Peſſimum hoc eſſe Signum aſſerit *Van Swieten*, quod in ægris aliquoties vidit.

A Lingua & Faucibus.

Non minus linguæ, dentium & faucium inſpectio & obſervatio in ægrotis præſagia futuri eventus multum confirmant, aut ad minimum illuſtrant. Licet enim hæ quoque partes citra aliquem morbum gravem, a multis cauſis extraneis ſæpe mutentur, & contra in morbis variis interdum parum vel nihil, ægris nihilominus pereuntibus; nihil tamen impedit, quo minus per morbum acutum enormiter mutatæ partes iſtæ quoque ad præſagium confirmandum maxime conferant, ſane quamdiu lingua ſanorum ſimilis, callida mollis, rubicunda & conſtans in febribus, adhuc temperiem ſanguinis, & lym-

ſymphæ non penitus deſtructam eſſe ſignificat, & bene ſperare jubet; ſed nimis arida, aſpera vel plane fiſſa, liveſcens & nigreſcens, aut multo ſquallore obſita, & frigida, nimium ſuccorum a temperie naturali receſſum indigitat; & cum aliis ſignis malis exitium præſagit, omnium certiſſimum ſi ſitis ſimul abeſt, ex quo præterea ſenſus abolitio innoteſcit: ita ſi quis in ejusmodi morbis acutis dentibus ſtrideat non conſvetus, inſania ſignificatur & mors ſecundum *Hyppocratem*.

Utrumque enim, & convulſio gingivarum, & inſania oſtendit graviſſimam affectionem cerebri, & generis neroſi, quæ niſi per criſim aliquam cito ſolvatur, non niſi mortem ſecum trahere poteſt. Quemadmodum etiam in iſtis acutis & malignis faucium ipſarum dolores & ſtrangulationes, aut diſtorſiones, nullo tamen apparente tumore ex eodem fundamento pernicioſæ ſunt, cenſente *Hyppocrate*.

In morbis acutis aliquoties ſpecies contractionis, alias demiſſionis in labiis

percipitur, quarum prima ſpasmodicum, ſecunda paralyticum vitium denotat; pravi quoque ominis eſt ſummus rubor & præſertim livedo, quoad dentes, ubi lenta, viſcida tenaci, fuſca ſorde, ſquallidi ſunt; pertinacia gravitasque febris inde demonſtratur; creſcit morbus, quamdiu hæ ſordes increſcunt; optimum eſt præſagium, ubi ſolvi incipit, humiditasque gingivis, nitor dentibus reddeunt.

Ab Hypochondriis.

Videtur *Hyppocrates* ſollicite obſervaſſe quomodo ſe haberent hypochondria, atque inde plurima præſagia tam ad ſalutem, quam interitum deduxiſſe.

Optimum prænunciavit hypochondrium, ſi doloris expers, & molle ac æquabile, & in dextris & in ſiniſtris. Signum autem morbi mali moris eſſe dixit: ſi hypochondrium inflammatum, inæqualiter ſe habens, aut dolens fuerit. Significat enim viſcera ibidem poſita inflamma-

mata, adeoque aut mortem brevi ſecuturam, aut periculoſam admodum ſuppurationem orituram, ideo dixit: tumor autem durus & dolens in hypochondrio peſſimus quidem, ſi totum hypochondrium occupaverit: ſin vero in altera tantum parte fuerit, minus periculoſus qui in ſiniſtra. Verum ſignificant tales tumores in initio quidem, periculum eſſe mortis brevi futuræ; ſi vero febris vigeſimum diem ſuperet, nec tumor interea ſubſidat, in ſuppurationem vertitur.

Tenſio hypochondrii tam in dextra, quam in ſiniſtra parte ab *Hyppocrate* inter ſigna futuræ hæmorrhagiæ narium criticæ præſertim ſi alia ſigna adſint, quæ humorum raptum ad ſuperiora denotant; uti ſunt dolor capitis, hebetudo viſus, tenſio ad cervicem &c. Sed ſimul diſerte monet talem tenſionem eſſe tunc ſine dolore & inflammatione.

Notavit tamen etiam, quod quandoque dolor ſicam hypochondrii tenſionem in primo morborum circuitu excipiat ſa-

lutaris narium hæmorrhagia, hinc ſi etiam hypochondria dolent; cum ſignis futuræ hæmorrhagiæ narium non ſemper adeo mali erit ominis.

Tumores hypochondriorum molles, doloris expertes, qui digito prementi cedunt, nihil mali portendere ſolent; jam notavit idem *Hyppocrates* dicens: at in dextris ſublati tumores, qui magna quidem ex parte molles ſunt, maximeque prementi, ſiquid ſubmurmuraverit, non admodum maligni exiſtimandi ſunt.

Flatulenti enim hi tumores videntur eſſe, etſi hypochondria ſtricte dicta occupent hi tumores, in ventriculo aut inteſtino colo videntur potiſſimum hærere. Si tamen talis tenſio & inflatio hypochondriorum cum aliis pluribus malis ſignis jungatur, mortem cito inſtare concluditur. Fit enim tunc vel a putrefactis humoribus materiem elaſticam generantibus, vel etiam a reſolutione ventriculi & inteſtinorum, unde non amplius dilatantibus cauſis reſiſtunt, ſed expanduntur, unde

de in moribundis ſæpe præcordia & totum abdomen in æquabilem tumorem attolluntur.

Hæc ſunt quæ pro mea inaugurali diſſertatione in compendio adducere concluſeram.

F I N I S.

THESES.

I.

Genuina febris definitio adhucdum deſideratur.

II.

Febris in ſolo frequentiori pulſu non conſiſtit.

III.

Febres intermittentes vernales magis ad naturam inflammatoriam, autumnales ad bilioſam accedunt.

IV.

Cortex peruvianus in febribus intermittentibus, jam prodeſſe jam obeſſe poteſt.

V.

Inflammatio pulmonum ex ſolo pulſu dignoſci non poteſt.

VI.

In doloribus collicis, etiam in Inflammatoriis neceſſitas V. Snis ex pulſu æſtimari nequit.

VII.

Riſus Sardonicus certum paraphrænitidis ſignum non eſt.

VIII.

VIII.

Gargariſmata in angina Cynanche dicta minime tuto adhibentur.

IX.

Dolor lateris punctorius non ſemper pleuritidem deſignat.

X.

Variolis non neceſſario unus quisque corripi debet.

XI.

Variolæ eo deteriores, quo clima eſt fervidius, & eo benigniores, quo illud frigidius cæteris paribus.

XII.

XII.

Emetica in hæmoptoe biliofa non tantum non ſunt reformidanda, ſed etiam ſola fere ei curandæ cito tutoque ſunt paria.

XIII.

Non certo poteſt concludi, fœtum vivum fuiſſe in lucem editum ex pulmone natante.